

פרוטוקול מס' 17/ג

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים, מיום ד', כ"ב בשבט
תשי"ח (12.2.58), בשעה 13.30.

=====

<u>נכח:</u>	<u>חברי הוועדה:</u>	מ. ארם - היו"ר
		ד. נצר
		א. ארדיטי
		פ. זוארץ
		י. ניצני
		ח. יהודה
		י. כמיס
		ש. כפרי
		ר. הקטין
		י. ישעיהו

סדר-היום: מסקנות בענין ראש העין

היו"ר מ. ארם: אני פותח את הישיבה.

כנסתי את הישיבה הזאת בהסכמת יו"ר ועדת המשנה, כי עלינו לקבל מסקנות ללא דחוי, מפני שבינתיים המצב הולך ומתפרע.

אקרא באזניכם את הצעת המסקנות. (קורא)

ח. יהודה: על סמך מה כתבה הוועדה את המסקנות האלה? האם היא היתה במקום ובדקה את המצב?

י. ישעיהו: אני רוצה לפסוח על השאלה כיצד נכנסה הוועדה לענין, ואני פוסח על כך מפאת קוצר הזמן, אם כי זוהי סוגיה חשובה מבחינת הנוהל של הכנסת וחשובה גם מבחינת עצם הענין. אפסח על כך ואגש ישר לנקודה.

נכנסנו לענין כפי שוכנסנו ומצאנו שתי עובדות. הוועדה קיבלה את המשלחת שהציגה את עצמה כנציגי מקרי הסעד - שלושה אנשים, שבאו עם עוד 15-20 איש, שלא הופיעו בפני הוועדה, שדיברו בשם מקרי הסעד. אחר-כך הזמנו את המועצה המקומית לפי זמנתנו, שמענו את נציגיה, ומבחינת רוח הדברים דבריהם היו דומים לדברי נציגי מקרי הסעד. ההבדל היה בזה שהם אמרו: אנחנו מעט בקיאים בסוגיה זו מכיוון שאין שיתוף פעולה בינינו לבין לשכת הסעד.

הזמנו גם את מנהל משרד הסעד וחבר עוזריו, לרבות המנהלת המחוזית של הסעד בפתח-תקוה.

לאחר כל הבירורים האלה ראינו שהולכות ומתגבשות כמה פקודות: א) יש בעיה רצינית של סעד בראש העין, בעיה שהיא שונה מאשר הבעיה הקיימת בריכוזים אחרים ובעיירות עולים אחרות. כאן למעלה מ-40% מהתושבים הם מקרי-סעד, המספר הולך וגדל ואין כל סיכוי שהוא ילך ויקטן. זהו מצב רציני ונושא ראוי לטיפול של הוועדה.

(ב) לשכת הסעד בראש-העין סגורה, אין שום שיתוף-פעולה בין הסעד ובין המוסד הנבחר בעיירה זו.

(ג) יש יחסים פרוצים - אם אפשר לומר כך - בין מקרי-הסעד ועובדי הסעד, עך כדי כך שעובדי הסעד טוענים שאינם יכולים להתהלך יותר בראש-העין. היה מעשה שעובד פלוני הוכה, והיה מקרה שבא מישהו למנהל האזורי, נכנס למשרדו והלם בו בפטיש והיו עוד כמה וכמה מקרים של תקיפות נגד עובדי הסעד, מקרים אשר העמידו את העובדים במצב שהם אומרים: איננו יכולים לשבת יותר שם.

לאחר שהוברר לנו המצב היה ברור לנו שצריך להכנס לסוגיה זו של סעד בראש-העין, כדי למצוא דרכים, יחד עם הממשלה, לשיקום מקרי-סעד אלה. אבל אין אנחנו יכולים להכנס לדיון זה כל עוד הענין נתון בתוך שערוריה ותגרה.

ראשית-כל צריך לפתוח את הלשכה, לשפר את היחסים, כדי שאפשר יהיה להפגש עם בני-אדם. לא יכולנו להעלות על הדעת ביקור במקום, מפני שזה יהיה ביקור ללא כתובת. איננו יכולים לבקר 800 משפחות שהן מקרי-סעד, אנחנו נוכל לעשות טיול אבל זה אינו אובייקט שאפשר לראות אותו. לסייר מבית לבית ולבדוק את הכרטיסיה - ספק אם הוועדה יכולה וצריכה לעשות זאת בתור ועדה פרלמנטרית, אלא אם יהיה מינוי מיוחד לכך.

לעומת זה צריך לפתור את הבעיה פתרון מהיר, צריך לאחוז בשורש הבעיה, במידה שזה נוגע לסכסוכים, צריך להיות שיתוף פעולה בין עובדי הסעד ואנשי המקום. נציגי מקרי הסעד טענו: יש מקרי-סעד זקוקים לסעד שאינם מקבלים סעד, ולעומתם יש מקרים שאינם זקוקים אך מקבלים. וכאשר הם טענו טענות אלה בפני עובדות הסעד קיבלו תשובה: אתם לא יודעים, אנחנו בקיאים במצב. זוהי טענה רצינית מאד. שמעתי ממקורות נוספים שסוגיה זו די רצינית וחמורה. חלק מהסירור אינו בא מצד המקרים שהם באמת זקוקים אלא מצד המקרים שרוצים לקבל סעד בכוח.

יש הוכחות לכך? ב. ארדיטי:

איננו ועדת חקירה, אני מעלה את הטענות בכללותן. י. ישעיהו:

אנחנו חושבים שגם אם עובדות הסעד במקום מצויות אצל החומר לא מעט, מבקרות בבתים ומכירות את המקרים, הרי בבואן לשקול לתת או לא לתת סעד מן הדין שיהיה שיתוף דעת הציבור במקום, כפי שזה מקובל בכל מקום. לכן, לדעתנו, הדבר הראשון והחשוב שצריך לעשות קודם-כל הוא להעביך את עניני הסעד למועצה המקומית בראש-העין, גם אם מועצה זו היא חלושה וגם אם נציגי משרד הפנים אינם מתפעלים ממנה. אני סבור שהמצפון הציבורי של אנשים אלה לא יכזיב, הם יתרגלו, ישבו פעם או פעמיים וילמדו אחריות, יעמדו בפני הביקורת של הציבור, וטוב שגם הם יספגו חלק מהביקורת. זוהי ההצעה העיקרית, אבל ברור שזוהי לא פתרוננו את בעיית הסעד בראש-העין בכללותה מבחינה בעייתית.

לכן אנחנו מציעים להקים ועדה בינמשרדית אשר תבדוק את המצב מבחינה בעייתית ותציע הצעות. אנחנו נלווה את הוועדה בעבודתה.

אנחנו מציעים לעשות שני דברים נוספים: (א) להבטיח לעובדי הסעד בטחון בפני תקיפות; (ב) להקים ועדה מתוך חברי המועצה המקומית; על-ידי המועצה המקומית - כפי שממנים בעיריות, בחלקה מבין הנבחרים ובחלקה מאנשי ציבור - אשר תבדוק הלכה למעשה את המקרים יחד עם מנהל לשכת הסעד, ואם יש מקרים שאינם ראויים לקבל סעד יחליטו יחד להוציא אותם מרשימת הזקוקים. אז הסיכון לתוקפנות יהיה קטן מפני שהחזית הציבורית תהיה רחבה יותר. אנשי הסעד, כך טענה מנהלת משרד הסעד, רוצים להגדיל סכומי התמיכה לכמה משפחות, מכירים בזה שצריך להגדיל, אבל הם מפחדים לעשות זאת מפני שאם יגדילו למשפחה אחת יבואו האחרים בטענות. גם על כך צריכה להחליט הוועדה, עליה לשאת באחריות ציבורית.

דובר על טיבם של עובדי הסעד. הטענה
היתה שהם מתייחסים בגסות למקרי הסעד, אינם מבינים אותם וכו'. התברר
שהעובדים נמצאים בתהליך בלתי-פוסק של חילופים, מלבד המנהלת, היו תימון
בללים ולא כל אחד הצליח. ולא ברצון הולכים לעבוד בראש-העין, כל אחד
משתדל לעבוד למקום אחר. לכן באה ההמלצה לשלוח לראש-העין עובדי סעד מיוצאי
תימן וכן לשקוד על טיפוח עובדי סעד מבני המקום. העירוי לי כי מוטב למחוק
את הפסקה המדברת על עובדים סוציאליים מיוצאי תימן ואם זה דעת כל חברי
הוועדה אני מסכים להשמיט פסקה זו.

ח. יהודה:

לפי דעתי דיבור על התנהגות פרועה אינו
מתקבל על הדעת, במיוחד כאשר אנחנו
באים לפתור בעיה סוציאלית כזאת, עם זאת אני מקבל את ההנחה שעובדי הסעד
צודקים בתלונותיהם נגד תקיפות נגדם, ואנחנו יודעים שיש תקדימים כאלה.

אנחנו שמענו כי מוקצב סכום גדול לפתרון
אותה בעיה בפרדס-חנה, אבל לא שמענו על הקצבה ועל פתרון בעיית ראש-העין.

הבעיה השניה היא שאין שיתוף פעולה בין
המוסד הסוציאלי רבין הרשות המקומית, זה מוזר מאד ואני יכול להבין למה
אנשים אלה הלכו בדרך של התפרעות. בכל רשות מקומית לשכת הסעד היא חלק
מהעירייה או מהמועצה, ואילו בראש-העין אחד מתנגד לשני ואין שום שיתוף
פעולה ביניהם. מה טובל מזה? - רק אנשים אלה שבמסגרות אנחנו אומרים עליהם
שהם פרועים.

י. ישעיהו:

מי אומר זאת?

ח. יהודה:

לא נאמר זאת במפורש, אבל מדובר על
תקיפות וכו'.

אין-שיתוף הפעולה בין שני מוסדות אלה

הוא גורם רציני לסבלם של האנשים.

חנן מזה ידוע לי שהסכום שניתן לאנשים
אלה אינו סכום שיכול להבטיח אפילו חלק של קיום כלשהו. שמענו על סכומים
פעוטים, ואין אני יכול להבין איך משפחה יכולה להתקיים מסכום כזה.

אשר להצעה להקים ועדה, אני תומך בה

ואני רואה חשיבות גדולה.

ב. ארדטי:

אתמול התנגדתי, היום גם-כן אתנגד ואומר
מדוע. הופיעו לפנינו אנשי ראש-העין

והביאו תלונותיהם, תפקידנו צריך להיות, לדעתי, לברר אם התלונות צודקות או
לא. שמענו את אנשי ראש-העין ונציגי משרד הסעד אבל לא בדקנו כלום, וכשאני
אומר לא בדקנו אינני מציע שניסע לראש-העין כדי לבדוק כמה אנשים גרים
בחדר אחד. אנשי ראש העין באו בתלונות, בעובדות ובטענות שעליהן לא קיבלנו
תשובה. תפקידנו צריך להיות לבדוק אם תלונות ועובדות אלה צודקות או לא.
הובאו לפנינו הוכחות על אי-סדרים בראש-העין ולי אין כל אפשרות לומר כיום
אם קיים אי-סדר בראש העין או לא. לכן אין לי כל אפשרות לקבל או להתנגד
למסקנות המוצעות.

אני בעד שיתוף-פעולה עם המועצה המקומית,
אבל לא שאלנו את אנשי המועצה אם הם רוצים בשיתוף-פעולה זה. ידוע לנו
כי אנשי המועצה המקומית בראש-העין הם אנשים שאינם מוכשרים לתפקיד זה. אין
נוכל להטיל תפקיד כה חשוב על אנשים שאינם מוכשרים למלא אותו?

לפי דעתי עומדים לפנינו שני תפקידים -
אלף ובית. התפקיד השני הוא לבדוק את המצב במקום. אינני מציע לבקר אצל
800 משפחות, אולם יש לבדוק את העובדות והתלונות. שמענו שהיו מכות. אנשי
משרד הסעד טוענים שהם קיבלו את המכות ואילו אנשי ראש-העין טוענים שהם קיבלו
מכות. מהי האמת? - לי לא ידוע.

י. ישעיהו:

הנציגים האלה לא דרשו בירור המקרים של תקיפות נגדם, הם דרשו התייחסות העובדים

ופתיחת הלשכה.

ב. ארדיטי:

מה שהם דרשו זה ענין אחד ומה שאנחנו צריכים לעשות זה ענין אחר.

אני מציע ראשית-כל לפתוח את הלשכה.

משרד הסעד צריך לפתוח אותה, ואחר-כך נראה אם אפשר לארגן אותה מחדש.

עלינו להתייחס למסקנות ועדת המשנה.

ד. נצר:

בפעולות אלה יש שלוש נקודות:

(א) אני מציינת לשבח את מסקנות ועדת המשנה, על שלא נרתעו וכתבו שהיך מעשי אלימות. אנחנו צריכים לדעת שזה יכול לקרות מחר לכל שליח ציבור. ועדה של הכנסת מוכרחה להגיד זאת, כי לא זוהי הדרך להשגת דברים.

(ב) לפי דעתי אין ברירה, הלשכה הסוציאלית חייבת להתנהל על-ידי המועצה המקומית, ונציגות המקום תנהל אותה טוב או רע, אבל היא צריכה לנהלה.

(ג) אינני מקבלת את הפסקה המדוברת על עובדות סוציאליות מיוצאי תימן, אפילו לא מצעירי המקום.

אין להשוות את ראש-העין עם פרדס-חנה, מפני שראש-העין הוא מקום ישוב, אי-אפשר לפזר את הישוב הזה, בו בזמן שפרדס-חנה היה מקום מעבר. מה שקורה בפרדס-חנה זה פרוצס של 3-4 שנים. בעוד שבפרדס-חנה צריך לפרק את המחנה בראש-העין צריך לחפש מקורות פרנסה.

עובדות סוציאליות מבין יוצאי תימן הן עובדות בהדרות; אבל הן עזבו את ראש העין מרצונן, כי לא יכלו לעבוד דווקא עם בני עדתן.

אני ממליצה לקבל את המסקנות.

ד. הקסין:

כל הטענות האלה שלא בדרך די חושבתני שהן טענות לא לענין, כי אילו היינו ועדת חקירה וזו היתה מלאכתנו היינו יושבים במקום חודש ימים. אינני מבינה את ההערה של חה"כ יהודה ששאל: האם הייתם במקום, האם בדקתם? האם היינו צריכים לבדוק 800 תיקים ולקבל עדויות מ-800 איש ואשה כדי לדעת בדיוק מי צודק? ברור היה לנו שהמקום קשה ושהיו סיבוכים. אין לי ספק ששני הצדדים לא היו בסדר. ואם מישהו שואל אם התמיכה הניתנת מספיקה, לא אגיד זאת, מפני שמספחה אינה יכולה להתקיים עם 25 ל"י, גם לא עם 80 ל"י. משום-כך היתה מרידות. יתכן שעובדת סוציאלית דחפה מישהו כאשר התנפלו עליה; אנחנו לא נכנסנו לביורור מקרים כאלה, אבל עובדה היא שהכו עובדת סוציאלית. ועדה פרלמנטרית כאשר נתקלת במקרה כזה אינה אומרת שפלוגי תקף את אלמוני אלא מציינת שבכלל צריך למנוע מעשי-אלימות. מהו הפגם בזה?

מי צריך לפתוח את הלשכה סוציאלית? - לדעתי לא משרד הסעד, מפני שצחזור על אותה פרשה; כעבור שבוע ימים שוב תהיינה הפגנות. המועצה צריכה לפתוח את הלשכה בשיתוף פעולה עם מוסד המורכב משלושה משרדים. יש להעביר את המסקנות האלה למשרד הסעד, הוא המשרד שצריך לבצע את כל הפעולות האלה בשיתוף עם משרד הפנים ומשרד העבודה. על משרד הסעד להניע את כל הגורמים.

ד. צברי:

גם אני תומכת בדעה שאנחנו צריכים לקצר את זמן הטיפול. נכון שהיו תלונות כלפי אנשי הסעד וכלפי העובדות, ונכון שאנחנו לא טיפלנו בתלונות אלה. אני חושבת שאם פונים אלינו באי-אלה טענות אנחנו צריכים לברר אותן, אבל אין ספק שאם תכנס לביורור הטענות האלה ולחקירתן, זה יימשך עוד הרבה זמן

והפתרון לא יבוא. על כן אין לי ספק שהפתרון הראשון הוא לקבל את המסקנות ולהפעיל את הנוגעים בדבר על יסוד מסקנות אלה.

כשלב שני אני מסכימה עם חת"כ ארדיטור שצריך לבדוק מה נעשה שם, אולם זה רק שלב שני.

גם אני חושבת שהלשכה צריכה להפתח על-ידי המועצה המקומית. אנשים אלה צריכים לקחת את האחריות על עצמם. מישהו צריך לעזור להם בפתחת הלשכה.

ואשר לעובדות הסוציאליות ועל הסעיף הזה המדובר על הכשרת עובדות סוציאליות מבנות המקום. קשה לומר שבנות תימן לא הצליחו, אבל הן היו בין הפטיש והסדן, הן עובדי מדינה שצריכים לשמור על מקומם ועל פרנסתם ואני מבינה את הרקע. יחד עם זאת אני חושבת, כי כמו שבכל שטח אחר יש דרישה שהמדריכים יהיו מבני המקום, גם כאן המלצה זו נכונה ואין למחוק אותה.

אשר לאלימות, הדבר הזה נזכר בהמלצות בצורה חריפה מאד. אמנם צריך להזכיר זאת, אבל לא בצורה כה חריפה. יתכן שבכל מקום שיש לשכה צריך להיות שומר שישמור על הסדר. יתכן שצריכה להיות תקנה כזאת; אבל להגיד את הדברים בצורה כזאת, כאילו היו שם גנגסטרים - זה מוגזם. צריך לרכך את הניסוח.

ש. כפרי:

אני חושבת שתפקידי הוועדה הזאת היו מוגדרים מראש ואין לתבוע מוועדה של הכנסת שתחקור את הבעיות. עם כל הרצון שלנו לדעת - ובאמת היינו צריכים להכיר יותר בעיות מחיי הישובים, לא רק ראש-העין - אבל במקרה זה תפקידנו מצומצם יותר, חד-פעמי, ואי-אפשר שייווצר איזה קשר פרמטנטי, איזו אחריות, כאילו ועדת משנה זו תישא באחריות. אני חושבת שאין לדרוש זאת מחברי כנסת, הם גם לא יעמדו בזה. לכן נראה לי שהמסקנות שהובאו מקיפות את השאלה.

ענין אחר הוא באיזון מידה יבצעו את המסקנות, באיזון מידה תתכנס הוועדה המשותפת ובאיזון מידה ייעשו דברים מסוימים לשיפור מצבו של הציבור הזה שבינתיים הולך ורע. לכן המגמה של המסקנות לחיזוק הכוחות המקומיים היא העיקר. המשונה בדבר הוא שהמועצה המקומית כלל אינה יודעת מהו המצב. המצב הזה אינו בריא וועדת של הכנסת חייבת לחזק את כוחות המקום, לתת להם כל האוטוריטה הדרושה.

מי צריך לפתוח את הלשכת הסעד? - אין ספק שבמקום כמו ראש העין יש לשתף את נציגי המקום בענין זה, כי אלה הם האנשים שחיים עם מקרי הסעד, נפגשים אתם ויודעים את האמת.

יש לאשר את מסקנות הוועדה ולעקוב אחרי הביצוע. כעבור זמן מה יש להתקשר עם המועצה המקומית ולשמוע מה נעשה, מבלי ליצור קשר הדוק של אחריות, כי לא נוכל לעמוד בזה.

הי"ר ס. ארם:

כל ההחלטות הללו, חשבוניות רק במידה שהוועדה תפעל למען ביצוע המידי. אחרת אין להן כל ערך. בניגוד לדעתה של חת"כ ארם: מיד צריך לבקר במקום, פתיחת הלשכה צריכה להיות בנוכחות נציגי ועדת השירותים. אינני רוצה להסיר מעלי את האחריות. כך היה ברעננה וכך אנחנו חייבים לעשות.

אני מציע להעביר את המסקנות האלה למשרד הסעד ולבקש ממנו, באופן דחוף ביותר, שבא-כוח משרד הסעד, בא-כוח משרד הפנים ונציגי ועדת השירותים ילכו לראש העין ויפתחו את הלשכה הסוציאלית של המועצה המקומית. אנשי המקום צריכים לראות שחל איזה שינוי, ויתכן שנוכחותם של בא-כוח משרד הסעד, משרד הפנים וועדת השירותים תהווה איזה משקל מיוחד בכל הענין.

שנית - החלפת העובדים. לי ברור שהעובדים הישנים לא יוכלו לעבוד יותר. אני מסכים לא להזכיר במסקנות את ענין העובדות הסוציאליות, אבל צריך לדבר עם נציגי משרד הסעד ולהסביר להם כי מי שהיה אחראי על הלשכה צריך להיות אדם שלא היה שם.

אשר לענין האלימות, אני מסכים עם ח"כ צברי - אל תדון את חברך עד שלא תגיע למקומו. אני יכול לתאר לעצמי שמתוך כל המרידות הזאת פרצו גם מעשי אלימות, אבל אינני מעונין שתתקבל תמונה כאילו אנשים אלה הם בריונים.

אני מציע לאשר את המסקנות ולהטיל על ח"כ ישעיהו ועלי לעבד את הנוסח.

אני מבקש את אישורכם לדרוש ממשרד הסעד לפתוח את הלשכה. נציג משרד הפנים, המשרד האחראי על הרשות המוניציפלית, צריך להיות נוכח בעת פתיחת הלשכה. אני מציע שגם נציג ועדת השירותים יהיה נוכח בעת הפתיחה.

אני מתנגד שיוטרו יהיה במקום. ח. יהודה:

אני מנין שהמסקנות מאושרות ושהוטל עלי ועל ח"כ ישעיהו לפנות למשרד הסעד ולשקוד שהביצוע יהיה מהיר. הי"ר מ. ארם:

ישנה רק נקודה אחת שאני חייב להצביע עליה: האם נציג הוועדה יהיה נוכח בעת פתיחת הלשכה.

ה צ ב ע ה

הוחלט כי נציג הוועדה יהיה נוכח בעת פתיחת הלשכה

הישיבה ננעלה בשעה 14.25.